

Protokół posiedzenia
Centralnej Komisji Metodycznej
Warszawa, 20 września 2016 r.

Obecni:

- Hanna Staszewska (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) – przewodnicząca,
- Robert Górski (NDAP) – sekretarz,
- Kamila Follprecht (Archiwum Narodowe w Krakowie),
- Małgorzata Król (Archiwum Akt Nowych),
- Dariusz Magier (Archiwum Państwowe w Lublinie),
- Zbigniew Marek (Archiwum Państwowe w Poznaniu),
- Henryk Niestrój (Narodowe Archiwum Cyfrowe),
- Monika Płuciennik (Archiwum Państwowe w Gdańsku),
- Barbara Ratajewska (Archiwum Państwowe w Lesznie),
- Aleksandra Starczewska-Wojnar (Archiwum Państwowe w Opolu),
- Jakub Żygawski (Archiwum Państwowe w Zamościu).

oraz

- Wojciech Woźniak, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych,
- Maciej Zdunek, dyrektor Departamentu Archiwistyki NDAP,
- Michał Serdyński (Departament Archiwistyki)
- Anna Laszuk (Departament Archiwistyki).

Porządek spotkania:

1. Otwarcie spotkania Zagajenie Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dra W. Woźniaka.
2. „Gdzie jesteśmy i dokąd zmierzamy?": podsumowanie prac metodycznych prowadzonych w latach 2012-2016 i propozycja planu pracy CKM w kadencji 2016-2018 (H. Staszewska).
3. Dyskusja.
4. Przerwa.
5. Opiniowanie projektów i podjęcie uchwał:
  - a) nowelizacja wskazówek w sprawie sporządzania inwentarzy książkowych dla zespołów (zbiorów) przechowywanych w archiwach państwowych, wprowadzonego zarządzeniem Nr 6 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 19 marca 1960 r.,
  - b) decyzji Nr 2 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 8 lutego 2006 r. w sprawie utworzenia w archiwach państwowych komisji metodycznych oraz zakresu i trybu ich działania,
  - c) nowelizacji zarządzenia Nr 11 z dnia 18 września 2013 r. w sprawie ewidencji zasobu archiwalnego w archiwach państwowych,
  - d) zarządzenia w sprawie brakowania dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych,
  - e) zarządzenia Naczelnego Dyrektora w sprawie zasad przejmowania i opracowania akt stanu cywilnego w archiwach państwowych.
6. Sprawy organizacyjne.
7. Wolne głosy i wnioski.
8. Zamknięcie spotkania.

Ad 1.

W oczekiwaniu na Naczelnego Dyrektora posiedzenie Centralnej Komisji Metodycznej kadencji 2016-2018 rozpoczęła Przewodnicząca. Powitała przybyłych członków Komisji oraz gości, sygnalizując, iż obrady tego ciała kolegialnego będą jawne, otwarte, a protokoły posiedzeń udostępniane będą na

stronie Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Prace Komisji nie będą ograniczały się wyłącznie do cyklicznych spotkań, ale będą prowadzone także z wykorzystaniem forum internetowego <http://forum.archiwa.gov.pl>.

Wojciech Woźniak, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, witając zgromadzonych, podziękował za podjęcie wyzwania i trudnej pracy, jaka czeka nową CKM. Podkreślił duże oczekiwania wobec Komisji, wskazując przy tym, że postrzega CKM jako organ, który nie tylko opiniuje projekty przepisów, ale także je tworzy. Centralna Komisja Metodyczna winna mieć charakter grupy roboczej – działać permanentnie, mimo obowiązków, jakie jej członkowie pełnią w swoich miejscach pracy. Naczelny Dyrektor wskazał również obszary i kierunki, w jakich powinny toczyć się prace Komisji:

- modernizacja i uspoźnianie przepisów metodycznych, zawierających luki, sprzeczności, niezagospodarowane obszary, a także inicjowanie prac nad nowymi normatywami, np. w sprawie opracowania dokumentacji audiowizualnej,
- upraszczanie procedur związanych z przygotowaniem informacji o materiałach archiwalnych i usprawnianiu przepływu informacji między archiwami państwowymi a NDAP, ograniczenie formalności do niezbędnego minimum,
- informatyzacja środków ewidencyjnych, utrzymanie pomocy archiwalnych w postaci elektronicznej, a tym samym odejście od postaci tradycyjnej (papierowej).

Ad 2.

W drugiej części posiedzenia Hanna Staszewska w przedstawiła aktualną sytuację w zakresie metodyki archiwalnej. Przypomniała, że w latach 2012-2016 działało 6 zespołów naukowych powołanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych następującymi normatywami:

- 1) Decyzja Nr 16 NDAP z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie powołania zespołu naukowego **do spraw analizy i kierunków nowelizacji wskazówek metodycznych** wydanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych;
- 2) Decyzja Nr 57 NDAP z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie powołania zespołu naukowego **do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących zasad opracowania materiałów archiwalnych** w archiwach państwowych;

3) Decyzja Nr 58 NDAP z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie powołania zespołu naukowego **do opracowania standardu opisu materiałów archiwalnych** w archiwach państwowych;

4) Decyzja Nr 61 NDAP z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie powołania zespołu naukowego **do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących sporządzania indeksów**;

5) Decyzja Nr 15 NDAP z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie powołania i zadań zespołu redakcyjnego **do przygotowania polskiej wersji "Międzynarodowego słownika sfragistycznego"**;

6) Decyzję Nr 9 NDAP z dnia 23 marca 2015 r. w sprawie powołania zespołu naukowego do spraw wskazówek metodycznych **do opracowania materiałów sfragistycznych** w zasobie archiwów państwowych.

Rozpatrując prace powyższych gremiów można było zauważyć brak współpracy pomiędzy nimi, a także dublowanie prac i kompetencji. Pod znakiem zapytania stoi wciąż kwestia wydania Międzynarodowego słownika terminologii sfragistycznej oraz rezultaty prac zespołu do spraw wskazówek metodycznych do opracowania materiałów sfragistycznych w zasobie archiwów państwowych, które trwają od 2008 roku. W tym miejscu Anna Laszuk poinformowała, że prace nad Słownikiem zostały zakończone i niebawem zostanie on wydany. Druku podjęła się strona słowacka. Z kolei wskazówki sfragistyczne opiniowane były przez poprzednią Centralną Komisję Metodyczną i w dniach 21-23 września br. zespół na posiedzeniu w Jeleniej Górze będzie się do uwag Komisji odnosił dokonując stosownych korekt i uzupełnień.

H. Staszewska dokonując krótkiej analizy prac zespołów zauważyła, że przydatne w pracach CKM może być zestawienie przepisów przygotowane przez zespół naukowy do spraw analizy i kierunków nowelizacji wskazówek metodycznych wydanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Z kolei przygotowany przez zespół naukowy do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących zasad opracowania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych „Katalog dobrych praktyk” okaże się prawdopodobnie nieprzydatny nawet dla początkujących archiwistów. Kamila Follprecht,

była przewodnicząca tego zespołu i obecnie członek CKM, przypomniła, że zwracała się z zapytaniem do NDAP, a także rozmawiała na posiedzeniu zespołu z zastępcą Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, czego NDAP oczekuje od zespołu. Już na pierwszym posiedzeniu stwierdzono, że cele wytyczone dla tego zespołu są nierealne do osiągnięcia w tak krótkim czasie, a ponadto nad wieloma zagadnieniami pracowały równolegle pozostałe zespoły, np. zespół naukowy do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących sporządzania indeksów czy zespół naukowy do opracowania standardu opisu materiałów archiwalnych. Rezultatem prac tego ostatniego jest Norma Opisu Materiałów Archiwalnych (NOMA), którą – według H. Staszewskiej – można postrzegać raczej jako eksperyment teoretyczny, bo do dalszych prac metodycznych w archiwach również będzie nieprzydatna. NOMA nie wywołała też szerokiej dyskusji w środowisku akademickim, jedynie prof. Wiesława Kwiatkowska odniosła się do niej na łamach czasopisma „Archiwista Polski”.

H. Staszewska przypomniała, że zespół naukowy do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących sporządzania indeksów w styczniu 2015 r. złożył w NDAP projekt wskazówek i do tej pory członkowie zespołu nie zostali poinformowani, co się z nim stało. Przy okazji zauważyła, że była to dość częsta praktyka, polegająca na tym, że powoływano zespół, i nawet jeśli jego prace kończyły się konkretnym wynikiem w postaci projektu, tekst nie był dalej procedowany i nie wiadomo, co się z nim działo. Konkretnym efektem prac 6 zespołów było wprowadzenie jedynie Wytycznych Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 12 grudnia 2014 r. do sporządzania indeksu analitycznego do akt stanu cywilnego, co argumentowano tym, że przede wszystkim takie są potrzeby genealogów. Zważywszy jednak na fakt, że genealodzy tworzyli i tworzą ogromne bazy indeksowe oparte na własnych zasadach, wytyczne NDAP, i tak spóźnione, nie są im do niczego potrzebne. Reasumując przewodnicząca oceniła wyniki prac 6 zespołów jako bardzo skromne. Z kolei zdaniem przewodniczącej wskazówki sfragistyczne powinny być zaopiniowane na kolejnym posiedzeniu CKM.

Przewodnicząca zwróciła uwagę, że zarządzeniem Nr 11 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 4 listopada 2013 r. w sprawie ewidencji zasobu archiwalnego w archiwach państwowych udało się uprościć wiele kwestii, wprowadzono też obowiązek zaznaczania, czy zespół archiwalny jest otwarty czy zamknięty, choć przy tej okazji wygenerowano niespójne zalecenia, bo inną definicję zespołu otwartego przyjęto w

zarządzeniu, a inne w normatywie wprowadzającym do użytkowania bazę SEZAM. Mimo zgłoszenia tego faktu nie wyjaśniono do tej pory archiwom, które zalecenia są obowiązujące.

H. Staszewska przypomniała również efekty prac poprzedniej Centralnej Komisji Metodycznej, oceniając je jako nadzwyczaj skromne, gdyż w ciągu 2,5 roku działania na 11 posiedzeniach Komisja zaopiniowała i zarekomendowała cztery projekty normatywów, tłumaczenia dwóch standardów międzynarodowych ISDIAH i ISDF, standard NOMA i „Katalog dobrych praktyk”. Jedynym praktycznym osiągnięciem poprzedniej CKM jest przedstawienie projektu normatywu o postępowaniu z kopiami, jednak projekt ten również nie doczekał się wdrożenia. W czasie poprzednich kadencji CKM ustawiała się w bardzo wygodnej pozycji recenzenta, nie tworząc własnych projektów, mimo że miała takie prerogatywy i uprawnienia.

H. Staszewska zwróciła uwagę, że ostatnie lata w metodyce archiwalnej to zaniechanie wielu istotnych kwestii, a w rezultacie przepisy metodyczne są w dalszym ciągu przestarzałe i niespójne, nie przygotowano archiwów państwowych do stojących przed nimi wyzwań związanych z dokumentem elektronicznym i elektronicznymi pomocami archiwalnymi, wciąż, mimo istnienia systemów informatycznych, sporządzane są wydruki kart zespołów oraz inwentarzy. Według H. Staszewskiej był to przejaw braku woli „politycznej” do wprowadzenia zmian i rozwiązywania problemów, brak koordynacji działań, przygotowywanie projektów normatywów, opinii i rekomendacji w oderwaniu od systemu informatycznego, czego przykładem jest rekomendacja CKM poprzedniej kadencji co do standardu NOMA, który to standard zalecono wdrożyć w kolejnej wersji ZoSIA: uczyniono to bez konsultacji z kierownictwem projektu ZoSIA, bez analizy praktycznych skutków takiego zalecenia, chociażby w zakresie postępowania z danymi, które już zgromadzono w systemie itp. Na marginesie przewodnicząca zauważyła, że w praktyce NDAP funkcjonowały różne określenia normatywów: wytyczne, wskazówki, instrukcje, a stosowano je bez wyraźnej logiki; aby to wyjaśnić, CKM zwróci się do prawników NDAP z prośbą o interpretację.

Przewodnicząca stwierdziła, że wyzwania, jakie stoją przed nową Centralną Komisją Metodyczną, są ambitne i niełatwe. CKM powinna funkcjonować jako projektodawca, a nie tylko jako recenzent, powinna współpracować z NDAP i stanowić zaplecze eksperckie dla Naczelnego Dyrektora, powinna współpracować z twórcami ZoSIA, koordynować działania w zakresie metodyki archiwalnej, dokonywać ewaluacji wprowadzanych przepisów i reagować sprawnie na pojawiające się problemy.

Dokąd zmierzamy, według H. Staszewskiej? Przewodnicząca przypominała, że do końca 2017 r. ZoSIA ma być wdrożona we wszystkich archiwach państwowych. W powiązaniu z tym faktem z dniem 1 stycznia 2018 r. archiwa otrzymać powinny pakiet nowych przepisów metodycznych, które porządkować będą procedury postępowania z materiałami archiwalnymi oraz wprowadzą obowiązek elektronicznej ewidencji. Jest to konieczne, gdyż brak jest obecnie jednego systemu informacji w archiwach, dane rozproszone są w wielu miejscach, w różnych bazach danych, co nie ułatwia użytkownikom dostępu do informacji.

Jak to zrobić? H. Staszewska zaproponowała rozważenie dwóch opcji.

Pierwsza przewiduje wykorzystanie standardu ISAD (G) i „nałożenie” na niego naszych przepisów dotyczących ewidencji i opracowania poszczególnych rodzajów i typów dokumentacji. W efekcie powstać miałyby dokument o objętości kilkuset stron, czyli jeden wielki przepis metodyczny o wszystkim. Przewodnicząca zwróciła jednak uwagę, że raczej nie jesteśmy w stanie tego zrobić, a poza tym wyraziła wątpliwość, czy takie rozwiązanie rzeczywiście będzie praktyczne.

Z kolei druga koncepcja przewiduje podział przepisów metodycznych na trzy grupy i równoległe opracowanie projektów i nowelizacji:

O inwentaryzacji i inwentarzu archiwalnym	O ewidencji syntetycznej zasobu archiwalnego	Przepisy szczegółowe dotyczące opracowania poszczególnych rodzajów i typów dokumentacji (fotografie, mapy, akta stanu cywilnego, akta miast itd.)
<ul style="list-style-type: none"> - zastępuje przepisy o inwentarzu z 1960 i 1984 r., - ogólne zasady inwentaryzacji, wspólne dla wszystkich rodzajów dokumentacji, 	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie dotychczasowych przepisów i ich uporządkowanie, a w rezultacie e-ewidencja. 	<ul style="list-style-type: none"> - niezbędny jest przegląd i analiza pod kątem zgodności z nowym przepisem o inwentaryzacji, jeśli trzeba należy przygotować projekty nowelizacji,

<ul style="list-style-type: none"> - zalecenia co do sygnatury, formułowania tytułów, dat itd., - określenie obowiązkowych elementów opisu, które pozwalają uznać jednostki za zewidencjonowane, - e-inwentarz, zasady postępowania z dotychczasowymi inwentarzami, wstęp (jeśli pozostawimy, trzeba określić, z czego ma się składać), - wycofanie lub zmiana wskazówek metodycznych dotyczących uproszczonych zasad opracowania. 		<ul style="list-style-type: none"> - projekty nowelizacji najpóźniej do końca września 2017 r., aby mieć czas na opiniowanie wewnętrzne i zewnętrzne.
--	--	--

Następnie H. Staszewska zaproponowała harmonogram prac Centralnej Komisji Metodycznej. Na posiedzeniu w listopadzie 2016 r. omówiony i zatwierdzony zostanie plan pracy. Komisja omówi także projekt przepisów dotyczący postępowania z kopiami w archiwach państwowych, projekt przepisów dotyczących akt stanu cywilnego po wprowadzeniu korekt i po zgłoszeniu uwag członków CKM na forum internetowym, omówione zostaną wskazówki metodyczne dotyczące opracowania materiałów sfragistycznych, wskazówki dotyczące opracowania materiałów foniczno-wizyjnych (projekt NAC), a także projekt nowelizacji przepisów o komisjach metodycznych zakładający uproszczenie procedur. W tym miejscu H. Staszewska przyznała, że sama jest zwolenniczką likwidacji komisji metodycznych, których funkcjonowanie rozmywa odpowiedzialność archiwisty, jest często powodem braku zaangażowania, także kierowników działów opracowania. Zważywszy jednak na fakt, że tak drastyczny krok jak likwidacja komisji

spotkałby się z ogromnym oporem w środowisku archiwistów, aby usprawnić ich działanie należy maksymalnie uprościć procedury. Kontynuując prezentację H. Staszewska wspomniała także o konieczności zmian w przepisach dotyczących brakowania dokumentacji niearchiwalnej z zasobu własnego archiwów państwowych. Dotychczas wnioski powinny być zatwierdzane przez Naczelnego Dyrektora, ale przez ostatnie lata większość z nich pozostała bez odpowiedzi – obowiązująca procedura jest niewydolna i opóźnia proces opracowania – należy więc przywrócić dyrektorom archiwów prawo do zatwierdzania brakowania z zasobu własnego.

Dariusz Magier zauważył, że w archiwach w związku ze skomplikowaną procedurą nie prowadzono brakowania, a dokumentacja ta pozostawała często bez ewidencji lub też włączano ją do zespołów, zmieniano także tytuły jednostek.

H. Staszewska zapowiedziała także pracę nad projektami przepisów z trzech wymienionych wcześniej bloków w 2017 r. i zakończenie ich najpóźniej 30 września 2017 r.

Wracając do dyskusji na temat komisji metodycznych, H. Staszewska przypomniała, że powstały one w latach 50. jako organy opiniodawcze. Zasadnym wydaje się zatem powrót do tej idei i uproszczenie procedury zatwierdzania pomocy archiwalnych.

Dariusz Magier zauważył, że po zatwierdzeniu pomocy archiwalnej przez komisję metodyczną, każda kolejna zmiana, nawet korekta daty czy tytułu jednostki sprawia, że musi ona ponownie procedować i zatwierdzać zmiany. Zauważył też, że często dla młodego pracownika archiwum opiniowanie pomocy archiwalnych przez komisję wiąże się ze strachem, gdyż komisja nie zawsze służy wsparciem.

Kamila Follprecht zwróciła uwagę, że komisje weryfikują też poprzednie działania w zakresie opracowania, zatwierdzają ponownie inwentarze zatwierdzone w latach 50. i 60., zatwierdzają zmianę symbolu karty. Dla użytkownika nie ma to większego znaczenia, czy zespół jest uznany za opracowany czy nie. Najczęściej jednak na symbol karty zwracają uwagę młodzi ludzie przygotowujący prace licencjackie czy magisterskie i korzystają z inwentarzy, a przede wszystkim ze wstępu. Zwróciła też uwagę, że część zespołów (zbiorów) przejętych już dawno temu wciąż pozostaje niedopracowana, natomiast dla dokumentacji współczesnej sporządza się inwentarze, co nie zawsze ma sens. Często wystarczy poprawnie sporządzony spis zdawczo-odbiorczy.

H. Staszewska zauważyła, że w archiwach nadal zauważalny jest mit rankingu opracowania, chociaż nikt nie wie czemu ma on służyć i czy rzeczywiście taki ranking istnieje.

K. Follprecht przyznała, że na koniec roku archiwa starają się jak najwięcej opracować, choć racjonalnym jest zadbanie przede wszystkim o ewidencję, gdyż nie zawsze to, co jest na spisach czy w inwentarzach zgadza się ze stanem magazynowym.

H. Staszewska zgodziła się z przedmówczynią, zauważając, że ewidencjonowanie materiałów bez ewidencji powinno stanowić bezwzględny priorytet, związane jest to także z odpowiedzialnością za posiadane materiały archiwalne.

Hanna Staszewska kontynuując prezentację przypomniała założenie, że w 2018 r. archiwa będą dysponować jednolitym systemem archiwalnym ZoSIA i otrzymają, zgodnie z planem, pakiet przepisów upraszczających procedury i porządkujących kwestie ewidencji i opracowania, w tym sporządzania pomocy archiwalnych.

Następnie głos zabrał Maciej Zdunek, dyrektor Departamentu Archiwistyki, który przekazał prośbę Naczelnego Dyrektora, aby Centralna Komisja Metodyczna wypowiedziała się także w kwestii archiwizacji Internetu, przede wszystkim w temacie, czy strony internetowe mają charakter materiałów archiwalnych w rozumieniu ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, w terminie do następnego posiedzenia. Dotychczas Departament Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego NDAP twierdził, że strony internetowe nie stanowią materiałów archiwalnych.

Ad 3.

Hanna Staszewska otworzyła dyskusję nad zaproponowanymi grupami przepisów do opracowania.

Grupa I

Aleksandra Starczewska-Wojnar sugerowała akceptację stanu przejściowego w przepisach i nieangażowanie komisji metodycznych archiwów do zatwierdzania np. korekty dat.

Hanna Staszewska przypomniała, że podczas jednej z kontroli w Archiwum Państwowym w Poznaniu zauważono, że na posiedzeniach komisji metodycznej nie prowadzono dyskusji nad zmianą daty. Dariusz Magier i Kamila Follprecht raz jeszcze przyznali, że komisje metodyczne często opóźniają pracę.

Maciej Zdunek, dyrektor Departamentu Archiwistyki, odnosząc się do propozycji Przewodniczącej, sugerował zastąpienie terminu „inwentaryzacja” – ewidencją.

Przewodnicząca zauważyła, że najważniejsze będzie przyjrzenie się przepisom z 1960 r. i 1984 r. o sporządzaniu inwentarzy książkowych. Zwróciła też uwagę na konieczność, aby dla całości zasobu archiwa sporządziły ewidencję.

Anna Laszuk zapytała, czy cz. 1 nie powinna dotyczyć zasad opracowania oraz czy istnieje zamiar zastąpienia opracowania ewidencją? Przypomniała, że w NOMA podkreślono, iż ewidencja jest pierwszym etapem opracowania.

H. Staszewska przypomniała, że w koncepcji działania Naczelnego Dyrektora opracowanie nie jest priorytetem, jest nim natomiast jak najszybsze udostępnienie danych o zasobie archiwalnym w internecie, a więc ich cyfryzacja. Sugerowała również, że w przyszłości należy zastanowić się, aby ewidencjonowanie można było zastąpić tagowaniem, w szczególności dużych zasobów pozostających obecnie bez ewidencji, np. 15 mln fotografii w NAC.

K. Follprecht podkreśliła, że należy odróżniać ewidencję od opracowania. Jeśli archiwum państwowe sporządzi ewidencję wstępną, wydzieli zespół, ustali liczbę jednostek i daty, to jest to podstawowa ewidencja, także skarbowa. Jest to punkt wyjścia do opracowania, ale zarazem stanowi wystarczającą informację dla większości użytkowników.

D. Magier także wskazał, że ewidencja jest etapem opracowania i nie oddzielałby tych dwóch czynności.

H. Staszewska zastanawiając się nad kwestią opracowania zadała pytanie, czy ktoś od nas rzeczywiście takiego opracowania oczekuje, czy nie wystarczy poprawnie sporządzona ewidencja.

Małgorzata Król zauważyła, że opracowanie przede wszystkim istotne jest w przypadku perspektywy digitalizacji materiałów archiwalnych. Do udostępniania w pracowni wystarczy ewidencja, a także paginacja.

A. Laszuk zwróciła uwagę, że będący efektem opracowania opis jest dostępny na różnych poziomach i nie trzeba powielać dziejów twórcy, gdzie wystarczy kilka zdań, a skupić się należy przede wszystkim na informacji o zespole.

H. Staszewska przypomniała w tym miejscu o wskazówkach metodycznych dotyczących uproszczonego opracowania zasobu archiwalnego przechowywanego w archiwach państwowych, które dopuszczają odstępianie od porządkowania i możliwość przyjęcia spisu zdawczo-odbiorczego jako pomocy archiwalnej.

A. Laszuk stwierdziła, z doświadczenia osoby kontrolującej, że przyjęcie spisu zdawczo-odbiorczego, jako pomocy archiwalnej wymaga współpracy z nadzorem archiwalnym i instytucjami przekazującymi materiały archiwalne. Należy wówczas zwracać uwagę na zgodność opisu, w tym także datację.

H. Staszewska zasugerowała możliwość uchYLENIA wskazówek metodycznych dotyczących uproszczonego opracowania zasobu i przeniesienie zapisu o sygnaturze „skaczącej” do nowego normatywu. Z kolei A. Laszuk zapytała, czy jest rzeczywiście sens utrzymywania podziału na grupy A1, A2 i A3. H. Staszewska stwierdziła, że taki podział może okazać się przydatny, np. do tego, aby zespoły (zbiory) zakwalifikowane do grupy A3 nie musiały być przedmiotem obrad komisji metodycznych.

Henryk Niestrój stwierdził, że potrzebujemy opisu ogólnego, który będzie podstawą dla bardziej szczegółowych informacji. Zauważył, że w praktyce opis archiwalny opiera się na standardzie ISAD (G) i nie trzeba tworzyć czegoś nowego. Co do samych komisji metodycznych przyznał, że ciężar odpowiedzialności za opracowanie zasobu powinien spoczywać na kierowniku opracowania i (lub) dyrektorze archiwum. W tym miejscu nasuwa się pytanie, czy komisje archiwalnej oceny dokumentacji, także stanowiące organ opiniodawczo-doradczy dyrektorów archiwów, mają aż tak szerokie kompetencje, jak komisje metodyczne. Należy zatem przemyśleć, w jaki sposób komisje metodyczne powinny działać w archiwach, biorąc również pod uwagę rolę kierowników (opracowania).

Grupa II

Przystępując do dyskusji nad zagadnieniami z grupy II, H. Staszewska zaproponowała pozostawienie uregulowania kwestii ewidencji w ramach odrębnego przepisu. Z kolei Zbigniew Marek zwrócił uwagę, że ewidencji nie należy traktować oddzielnie od inwentaryzacji. Trzeba oba te zagadnienia rozpatrywać kompleksowo, gdyż inwentaryzacja także jest formą ewidencji. Ewidencjonowanie natomiast stanowi punkt wyjścia dla dalszych prac.

Henryk Niestrój zauważył, że warto odróżnić ewidencję od ewidencjonowania, jako czynności, która – jeśli poprawnie wykonana – stanowić może ewidencję zespołu (zbioru). Nie należy też stawiać w opozycji ewidencji i inwentaryzacji.

H. Staszewska zaproponowała stworzenie jednego przepisu, który zawierałby także ogólne informacje dotyczące zespołu (zbioru).

Grupa III

Następnie przystąpiono do omawiania zagadnień określonych w ramach trzeciej grupy zgodnie z propozycją Przewodniczącej. Zauważyła ona, że wiele przepisów należy zaktualizować, a w niektórych przypadkach niezbędne okazać się może przygotowanie nowego normatywu. Przykładów jest wiele, chociażby Decyzja Nr 11 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 23 października 2002 r. w sprawie porządkowania i ewidencjonowania dokumentacji kartograficznej w archiwach państwowych, gdzie mowa jest o tym, iż inwentarz książkowy zbioru dokumentacji kartograficznej stanowi wydruk z bazy danych MAPY, która nie jest już stosowana. Wobec powyższego H. Staszewska zapytała członków Komisji, czy zgadzają się z takim planem, który Komisja zatwierdzi na kolejnym posiedzeniu. Nie było głosu sprzeciwu.

Ad 4.

Przerwa.

Ad 5.

Kolejnym punktem posiedzenia była dyskusja nad projektami nowelizacji przepisów, które – jak postulowała Przewodnicząca – powinny być dostępne na stronie internetowej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, w tym także ich teksty ujednolicone. Postulowała również usprawnienie obiegu informacji, aby dyrektorzy archiwów przekazywali pracownikom aktualne informacje o nowych normatywach. Maciej Zdunek zgodził się z Przewodniczącą, jednakże według niego przede wszystkim na stronie NDAP winny być udostępniane wszystkie obowiązujące normatywy. W przypadku pozostałych (czyli przede wszystkim nieobowiązujących) warto rozważyć opracowanie bazy danych i wyszukiwarki.

a)

Najpierw omówiono projekt zarządzenia zmieniającego treść wskazówek w sprawie sporządzania inwentarzy książkowych dla zespołów (zbiorów) przechowywanych w archiwach państwowych, wprowadzonego zarządzeniem Nr 6 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 19 marca 1960 r. Z proponowanej przez Przewodniczącą treści zmieniającej ust. 15 zgodzono się na propozycję Zbigniewa Marka, który sugerował

usunięcie zapisu „Sporządzanie inwentarzy dla potrzeb skarbowych oraz kontrolno-weryfikacyjnych regulowane jest odrębnymi przepisami”.

b)

Przedmiotem dalszej dyskusji była nowelizacja decyzji Nr 2 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 8 lutego 2006 r. w sprawie utworzenia w archiwach państwowych komisji metodycznych oraz zakresu i trybu ich działania. Uzgodniono, że znowelizowana decyzja będzie przepisem przejściowym do czasu opracowania przez CKM nowego normatywu regulującego pracę komisji metodycznych w archiwach państwowych. Przyjęto, że określone w § 2 ust. 1 pkt 4 oraz w § 4 ust. 5 pkt 3 i w ust. 7 zadania komisji metodycznych realizowane będą na podstawie pomocy ewidencyjno-informacyjnych w postaci elektronicznej, zapewniającej integralność treści oraz czytelność. Zalecane będzie stosowanie formatu pdf, a pliki przesyłane do Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych będą stanowiły część sprawy.

Anna Laszuk zasugerowała rozważanie zastąpienia dyrektora Departamentu Organizacji, Udostępniania i Ewidencji właściwego od 2009 r. w sprawach związanych z nadzorem nad działalnością komisji metodycznych – Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych. M. Zdunek stwierdził, że w sytuacji kiedy otrzyma podpis elektroniczny, będzie podpisywał pisma w sprawach związanych z działalnością komisji. Zasugerowano więc zapis o dyrektorze departamentu właściwego do spraw metodyki.

Zdecydowano również o dodaniu w § 6 ust. 4 w brzmieniu: „Sporządzenie inwentarza archiwalnego w postaci papierowej następuje po otrzymaniu od Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych informacji o braku zastrzeżeń do podjętych przez komisję metodyczną uchwał”. Zmieniono także występujące w treści decyzji odwołania do „Wydziału Organizacji i Udostępniania” na „komórkę właściwą do spraw metodyki”.

c)

Kolejnym punktem porządku obrad był projekt nowelizacji zarządzenia Nr 11 z dnia 18 września 2013 r. w sprawie ewidencji zasobu archiwalnego w archiwach państwowych.

Zbigniew Marek odnosząc się do zmian w § 3, gdzie w ust. 4 wskazano, że karty zespołów (zbiorów) całkowicie opracowanych archiwa państwowe przesyłają do NDAP wraz z protokołem posiedzenia komisji metodycznej, zapytał, czy taka procedura jest konieczna.

Anna Laszuk przypomniała, że należy dbać o jednolitość informacji w środkach ewidencyjnych, a nie zawsze – jak wynika z doświadczenia – informacje zawarte w inwentarzu są zbieżne z danymi ujętymi w karcie zespołu (zbioru).

Z. Marek i H. Staszewska zastanawiali się, czy każda zmiana w ewidencji wymaga opinii komisji metodycznej. K. Follprecht stwierdziła, że komisja metodyczna nie powinna według niej zajmować się kwestią ewidencji, gdyż każdy kierownik (dyrektor) powinien mieć świadomość podejmowanych decyzji. Odnosząc się do wydruków, członkowie CKM zgodzili się, aby pozostawić ten obowiązek archiwom, które jeszcze korzystają z bazy danych SEZAM. Zgodnie z propozycją K. Follprecht członkowie CKM zrezygnowali także z propozycji zmian w § 4 ust. 1 pkt 17 dotyczących formy zapisu w karcie zespołu (zbioru) informacji o języku, w jakim materiały archiwalne zostały sporządzone.

d)

Przystąpiono następnie do omawiania projektu nowego zarządzenia w sprawie brakowania dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych.

A. Starczewska-Wojnar zauważyła, że na przesłane do NDAP kilka lat temu wnioski archiwów o zgodę na brakowanie do tej pory nie otrzymano odpowiedzi. Materiały przeznaczone do brakowania wyłączone są z zasobu i zalegają w magazynach. Wyraziła także wątpliwość, czy w przypadku wejścia w życie nowego zarządzenia trzeba będzie ponownie opracować zespół i raz jeszcze wystąpić o brakowanie. Zasugerowała, aby kwestię brakowania rozszerzyć poza opracowanie. D. Magier stwierdził, że brakowanie może dotyczyć dokumentacji niearchiwalnej tylko z zespołów opracowanych. Z. Marek zwrócił uwagę, na sytuację, kiedy do archiwum trafią akta, które okażą się być dokumentacją niearchiwalną. Wówczas należy mówić o ponownym wartościowaniu, a nie brakowaniu. Potrzebne jest więc inne ujęcie problemu, stąd też propozycja przygotowania zarządzenia w sprawie ponownego wartościowania i brakowania dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych. Ponadto, niezbędne byłoby upoważnienie Naczelnego Dyrektora – jako organu właściwego w sprawach państwowego zasobu archiwalnego – dla dyrektorów archiwów w kwestii brakowania.

H. Staszewska zaproponowała, aby w związku z szeregiem uwag i propozycji Z. Marka do projektu, dyskusja na temat kształtu normatywu kontynuowana była na forum.

Zaproponowała również, że wnioski, które zostały przesłane do NDAP przed kilkoma latami, będą rozpatrywane według nowego trybu chyba, że przyjmiemy propozycje Z. Marka.

e)

Ostatnim zagadnieniem poruszonym podczas spotkania była kwestia nowego normatywu regulującego zasady przejmowania i opracowania akt stanu cywilnego w archiwach państwowych. Projekt, którego autorką jest Anna Laszuk z Departamentu Archiwistyki NDAP, powstał w oparciu o uwagi i propozycje zgłoszone przez archiwa państwowe. Z uwagi na obszerność materiału, także i w tym przypadku Przewodnicząca zaproponowała, aby wszelkie uwagi członkowie zespołu przedstawili na forum, natomiast dyskusja podjęta zostanie na kolejnym posiedzeniu w listopadzie 2016 r.

Poruszono także kwestię bazy danych PRADZIAD (jej obowiązkowe prowadzenie zalecały przepisy o aktach stanu cywilnego z 1999 r., a w omawianym projekcie tego nie ma), z której najczęściej korzystają genealodzy, i sens jej utrzymywania, skoro decyzją Naczelnego Dyrektora zamknięta została baza danych ELA. K. Follprecht stwierdziła, że baza PRADZIAD jest przydatnym narzędziem, gdyż zawiera nie tylko scalone informacje o miejscu przechowywania akt stanu cywilnego, ale także pozwala na przeszukiwanie według nazwy miejscowości, także w brzmieniu dawnym, dla której sporządzano akta metrykalne i stanu cywilnego, czy też ze względu na ich przynależność administracyjną.

H. Staszewska przyznała, że kwestię dalszego prowadzenia bazy PRADZIAD należy uregulować być może odrębnym przepisem, niekoniecznie zapis o jej prowadzeniu musi znaleźć się w nowym normatywie o aktach stanu cywilnego.

Monika Płuciennik odnosząc się do zagadnienia opracowania akt stanu cywilnego zauważyła, że największe problemy stwarza określenie granic chronologicznych zespołów. Dotyczy to w szczególności materiałów z okresu I wojny światowej i późniejszych, kiedy często zmieniały się granice administracyjne. A. Laszuk przyznała rację przedmówczyni i zapewniła, że uwzględni propozycje w załączniku nr 3 do projektu zarządzenia, zawierającym zasady dotyczące określania dat krańcowych dla akt wytworzonych na terenach pruskich i byłego zaboru pruskiego do 1945 r.

Z kolei Barbara Ratajewska odnosząc się do § 7 pkt. 4 zapytała, czy dane archiwum mając w swoim zasobie zespoły, w których nazwie występuje miejscowość w mianowniku,

będzie musiało zmieniać nazwy tych zespołów. H. Staszewska i A. Laszuk odparły, że zarządzenie dotyczy zespołów nieopracowanych i rejestrów, które mają być przejęte.

K. Follprecht i Z. Marek zwrócili także uwagę – w kontekście wydawania poświadczonych kserokopii – na problem akt stanu cywilnego wchodzących w skład zespołów archiwalnych akt starostw, w szczególności na obecność wzmianek w pierwopisach i ich brak we wtóropisach. M. Płuciennik zauważyła, że jest to zjawisko naturalne, a jeśli nie zachował się pierwopis, to i tak egzemplarzem zastępczym jest duplikat.

Ad. 6, 7, 8.

W związku z tym, że nie było innych głosów i wniosków, Hanna Staszewska podziękowała wszystkim za przybycie i dyskusję. Przypomniała raz jeszcze o zadaniach jakie czekają członków Centralnej Komisji Metodycznej i o kolejnym spotkaniu, które planowane w pierwszym tygodniu listopada. Wtedy też CKM zatwierdzić powinna plan pracy. Pomiędzy posiedzeniami, w celu realizacji zadań Komisja posługiwać się będzie dostępnymi środkami komunikacji, w szczególności forum. Dyskusja nad planem pracy ma być kontynuowana, a jego zatwierdzenie nastąpi na kolejnym posiedzeniu CKM.

Robert Górski

.....

Sekretarz

Hanna Staszewska

.....

Przewodniczący